

5 ТРИМЕСТР

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРАВО ВЛАСНОСТІ ТА ІНШІ РЕЧОВІ ПРАВА (3 год.)

1. Загальна характеристика речових прав.
2. Поняття, види та форми права власності. Зміст права власності.
3. Виникнення права власності: підстави, встановлення моменту виникнення права власності.
4. Припинення права власності.
5. Правовстановлюючі документи власника.
6. Інші речові права: володіння, сервітути, емфітевзис, суперфіцій.

ЗАДАЧІ

№ 1. Після смерті Петрова належний йому на праві власності дачний будинок та дачна ділянка були у рівних частинах поділені між його дочками – єдиними спадкоємцями усього його майна. Дачна ділянка, оточена капітальним забором, була розділена між спадкоємцями таким чином, що на території однієї виявилися ворота для в'їзду автомашин, а на території іншої – хвіртка чорного ходу. Власниця тієї частини ділянки, на якій виявилася хвіртка чорного ходу, звернулася з проханням до старшої сестри в офіційному порядку дозволити їй користуватися воротами для в'їзду та виїзду автомашин і, відповідно, надати право проїзду через приналежну сестрі ділянку. Сестра відповіла відмовою, заявивши, що проїзд автомашин через її ділянку зашкодить частині насаджень і, крім того, ворота можна зробити й в іншому місці.

Молодша сестра звернулася в суд з вимогою підтвердити її законне право сервітутного характеру на проїзд через ворота та земельну ділянку сестри.

Що можна визнати правом сервітутного характеру? На якій підставі виникає сервітут? Чи можна вважати, що в даному випадку, з огляду на рівні права обох сестер на спадкування майна, сервітут виникає автоматично, без будь-яких додаткових умов: укладення договору, державної реєстрації тощо? Якщо ні, то що може бути підставою для встановлення сервітуту в даному випадку? Чи вплине на рішення суду, з урахуванням викладених обставин, наявність об'єктивної неможливості встановити другі ворота на ділянці позивача

(через наявність перед забором комунікацій, інженерних споруд, що виключають проїзд через них)? Яким повинне бути рішення суду по даній справі?

№ 2. Пенкін, Гарачов та Шклярський заснували закрите акціонерне товариство. Через рік Шклярський заявив про вихід з числа акціонерів та звернувся до загальних зборів із заявою про виділ йому в натурі вкладу, який він вніс у повному обсязі до статутного фонду товариства. Загальні збори відмовили Шклярському в задоволенні його вимог, мотивуючи тим, що акціонер не має права вимагати виділу вкладу. Вони порадили йому передати свій вклад іншій особі, яка сплатить йому вартість вкладу. Шклярський не погодився з таким рішенням і звернувся до суду. Як слід вирішити справу?

№ 3. Котовський, який повністю вніс свій пай за гараж, наданий йому раніше в користування як члену гаражно-будівельного кооперативу, продав його Буркуну згідно з ст. 15 Закону України “Про власність”.

Голова правління кооперативу став вимагати, щоб Буркун написав заяву про прийняття його до членів кооперативу, а також вніс вступний та пайовий внески та внесок на експлуатаційні витрати кооперативу. Буркун відмовився це зробити, вважаючи себе приватним власником гаража, гроші за який він сплатив Котовському.

Голова правління гаражно-будівельного кооперативу звернувся з позовом до суду про звільнення Буркуном гаражного боксу. Як слід вирішити справу?

№ 4. Виконком районної Ради виніс рішення про визнання безгосподарним будинку та іншого майна, серед якого було 2 картини відомого художника, на підставі того, що власник його невідомий і не сплачує обов’язкові платежі та податки. Через два місяці після цього до виконкому звернувся Репін А., який стверджував, що власником цього майна є його брат, місцезнаходження якого йому зараз невідоме, але рік тому він отримав від нього листа з м. Мурманська. Голова райвиконкому пояснив Репіну А., що з дня винесення рішення виконкому майно стало державною власністю.

Репін А. звернувся до юридичної консультації з такими питаннями:

1. Яке майно вважається безгосподарним і в якому порядку воно переходить у державну власність?

2. Чи може його брат звернутися до суду про повернення йому

майна?

3. Чи відповідає закону твердження голови виконкому, що картини перейшли б у власність держави навіть тоді, якщо би брат проживав у своєму будинку? Як слід вирішити справу?

№ 5. Громадянин Бур за нотаріально засвідченим договором подарував своєму племіннику Єгорову піаніно. Той відразу не спромігся перевезти інструмент до себе додому, і невістка Бура через три дні після смерті Бура передала піаніно Лунову. Дізнавшись про це, Єгоров звернувся до суду з позовом про витребування піаніно.

На яке коло питань розраховане дане завдання? Яке рішення повинен винести суд? Чи змінилося б рішення у випадку, якщо б договір дарування не було нотаріально посвідчено?

№ 6. Громадянка Мазур одержала у спадщину від свого батька зібрання рідкісних картин російських художників XVIII ст. Оскільки квартиру батька необхідно було звільнити, Мазур перевезла картини до себе на дачу, де вони почали псуватися. Дізнавшись про це, міське управління культури пред'явило Мазур розпорядження про забезпечення належного утримання картин, які являли собою велику художню цінність.

Мазур пояснила, що неспроможна ні фізично, ні матеріально здійснювати ремонт і опалення дачі, а без цього неможливо забезпечити належне зберігання картин. Тоді управління культури заявило позов про відібрання картин у Мазур з виплатою їй відповідної грошової компенсації. Мазур проти позову заперечувала, пояснюючи, що ці картини для неї – пам'ять про батька, який збирав їх усе життя. Вона просила допомогти їй відремонтувати дачу і дала згоду в обумовлені дні надавати бажаним доступ для огляду зібрання картин. Яке рішення повинен винести суд?

№ 7. Мешканцю м. Миколаєва Азарову на праві приватної власності належав будинок, розташований на околиці міста. Цей будинок хотів придбати у нього за 60 тис. гривень Гном. 5 жовтня 2001 року Азаров і Гном посвідчили договір купівлі-продажу будинку у нотаріальній конторі, де Гном передав Азарову 30 тис. грн., а решту (30 тис. грн.) Гном обіцяв передати 20 жовтня 2001 року, у день переїзду до будинку для проживання.

8 жовтня у місці розташування будинку стався вибух газу у газовій мережі, і будинок повністю згорів. Громадянин Гном звернувся з позовом про витребування від Азарова 30 тис. грн. У свою чергу

Азаров заявив зустрічний позов до Гнома, гадаючи, що власником будинку став останній. На яке питання теми розраховане завдання? Що слід розуміти під передачею майна набувачеві? Хто несе ризик випадкової загибелі речі?

ЗАКОНОДАВСТВО

1. Цивільний кодекс Української РСР від 18 липня 1963 року (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1963. – № 30. – Ст. 463.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (набуває чинності 1 січня 2004 року).
3. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Урядовий кур'єр. – 2001. – 15 листопада.
4. Житловий кодекс Української РСР від 30 червня 1983 року.
5. Про власність. Закон України від 7 лютого 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 20. – Ст. 249.
6. Про приватизацію майна державних підприємств. Закон України від 19 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 24. – Ст. 348.
7. Про господарські товариства. Закон України від 19 вересня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.
8. Про нотаріат. Закон України від 2 вересня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383.
9. Про особливості приватизації об'єктів незавершеного будівництва. Закон України від 14 вересня 2000 року // Офіційний вісник України. – 2000. – № 41. – Ст. 1733.
10. Про приватизацію державного житлового фонду. Закон України від 19 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – Ст. 524.
11. Про право власності на окремі види майна. Постанова Верховної Ради України від 17 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 35. – Ст. 517.
12. Про довірчі товариства. Декрет Кабінету Міністрів України від 17 березня 1993 року // Урядовий кур'єр. – 1993. – 1 квітня.
13. Про заходи щодо створення єдиної системи реєстрації земельних ділянок, нерухомого майна та прав на них у складі державного земельного кадастру. Указ Президента України від 17 лютого 2003 року // Урядовий кур'єр. – 2003. – 20 лютого.
14. Порядок обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, і розпорядження ним. Затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня

- 1998 року № 1340 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 34. – Ст. 1280.
15. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 жовтня 1991 року № 7 “Про практику застосування судами законодавства, що регулює право власності громадян на житловий будинок”.
16. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 19 вересня 1975 року № 9 “Про практику застосування судами України статті 105 Цивільного кодексу України”.

СПЕЦІАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бандурка І.В. Цивільно-правові основи приватизації житла в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.03) / Університет внутрішніх справ. – Х., 1998.
2. Блага І. Обмеження права власності (з історії проблеми) // Право України. – 2000. – № 1. – С. 121- 124.
3. Власник і право власності / Під ред. Я.М. Шевченко. – К., 1994.
4. Галянтич М., Коваленко Г. Правові проблеми приватизації житла в будинку, що потребує ремонту // Право України. – 1997. – № 5.
5. Галянтич М., Коваленко Г. Приватизація кімнат у загальних (комунальних) квартирах // Право України. – 1996. – № 12.
6. Гончаренко М. Б. Речеві права на нерухомість: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.03) / Університет внутрішніх справ. – Х., 1999.
7. Гражданский кодекс Украины (научно-практический комментарий). – Х.: ООО “Одиссей”, 1999. – С. 172 – 178.
8. Гражданское право Украины: В 2-х частях. Часть 1 / А.А. Пушкин, В.М. Самойленко, Р.Б. Шишка и др.; Под ред. проф. А.А. Пушкина, доц. В.М. Самойленко. – Х.: Основа, 1996. – С. 263-297, 313-331.
9. Гражданское право: определения, понятия, законодательство: Учебно-практический справочник / Под. ред. Е.О. Харитоновна. – Харьков: ООО “Одиссей”, 1998. – 384 с.
10. Грін О. Трансформація відносин власності – необхідна складова забезпечення прав і свобод людини // Права і свободи людини та сучасний суспільний прогрес. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (24-25 лютого 1999 року). – Ужгород, 1999. – 512 с.
11. Дзера О.В. Розвиток права власності громадян в Україні. – К.: Вентурі, 1996.
12. Емельянов В. Гражданское право Украины. Практическое пособие для юристов. – Днепропетровск: УкО ИМА пресс, 1994. – С. 62-65.
13. Ефимов Л. П. О соотношении вещных и обязательственных прав //

- Государство и право. – 1998. – № 10.
14. Заика Ю. А. Гражданское право Украины (в вопросах и ответах): Учеб. пособие. – К.: МАУП, 2000. – С. 53-72.
 15. Музика Л. Комунальна власність в Україні: чинне законодавство і законопроекти // Право України. – 2000. – № 11. – С. 60-64.
 16. Онуфрієнко О. Особливості похідних способів набуття права власності на цінні папери // Право України. – 2000. – № 2. – С. 33-35.
 17. Пересунько С.І. Право державної власності та його здійснення в період ринкових реформ в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.03) / Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1998.
 18. Право собственности в Украине / Я.Н. Шевченко. – К.: Блиц-Информ, 1996.
 19. Правові проблеми колективної власності. Матеріали “круглого столу” // Право України. – 1996. – №1.
 20. Системний підхід до трансформації відносин власності в Україні. “Круглий стіл” // Право України. – 1997. – № 2.
 21. Слюсаревський М. До питання про інститут довірчої власності // III Всеукраїнська конференція “Стан кодифікаційного процесу в Україні: системність, пріоритети, уніфікація” (тези). – Київ, 1995. – С. 45-48.
 22. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – М., 1994.
 23. Собственность граждан: Юрид. справочник / НАН Украины; Институт государства и права им. В.М. Корецкого / Ю.С. Шемшученко (отв. ред.). – К.: Генеза, 1997.
 24. Спасибо И. Научно-практический комментарий Закона Украины “О собственности”. – Х., 1996.
 25. Степанов О.В. Право приватної власності на автомобіль та угоди, пов’язані з його обслуговуванням: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.03) / Університет внутрішніх справ. – Х., 2000.
 26. Суханов Е. Общие положения о праве собственности и других вещных правах // Хозяйство и право. – 1995. – № 6.
 27. Суханов Е.А. Лекции о праве собственности. – М., 1991.
 28. Цивільне Право України: Підручник: Книга перша / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 864 с.
 29. Чанкін В.В. Право приватної власності громадян в цивільному законодавстві України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.03) / Університет внутрішніх справ. – Х., 1995.
 30. Шевченко Я. Найважливіше речове право в проекті Цивільного кодексу // Закон і бізнес. – 1999. – 13 листопада (№ 46).
 31. Шевченко Я. Цивільний кодекс України – основа нових відносин власності // III Всеукраїнська конференція “Стан кодифікаційного

процесу в Україні: системність, пріоритети, уніфікація” (тези). – Київ, 1995. – С. 42-43.

32. Яворська О.С. Підстави виникнення права приватної власності громадян за цивільним законодавством України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.03) / Львівський держ. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 1997.

ТЕМА 2. ПРАВО ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ (3 год.)

1. Поняття, суб'єкти та об'єкти права приватної власності.
2. Умови та особливості підстав виникнення права приватної власності фізичних осіб.
3. Здійснення громадянами права приватної власності.
4. Загальна характеристика права приватної власності юридичних осіб.
5. Право власності окремих видів юридичних осіб.

ЗАДАЧІ

№ 1. Член ЖБК Іванов повністю виплатив пайовий внесок за квартиру станом на 1 червня 1997 року. У зв'язку з виїздом на постійне проживання за кордон Іванов вирішив квартиру продати Петрову. Коли Іванов звернувся до голови ЖБК за довідкою про виплату повної суми внеску і належність йому виплаченої квартири, йому було відмовлено. Голова ЖБК мотивував відмову тим, що відповідно до статуту ЖБК квартира є власністю кооперативу і тільки йому належить право розпорядження квартирою. Дайте правову оцінку ситуації. Вкажіть можливі шляхи вирішення спору.

№ 2. На підставі рішення районної ради у всіх мисливців району працівниками міліції була вилучена мисливська зброя і взята під охорону. Під виглядом боротьби з розповсюдженням хвороб домашніх тварин було прийнято рішення про знищення бродячих кішок та собак. У деяких громадян з різних підстав були знищені собаки цінних порід. Дайте правовий аналіз ситуації.

ЗАКОНОДАВСТВО

1. Цивільний кодекс Української РСР від 18 липня 1963 року (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1963. – № 30. –

- Ст. 463.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (набуває чинності 1 січня 2004 року).
 3. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Урядовий кур'єр. – 2001. – 15 листопада.
 4. Житловий кодекс Української РСР від 30 червня 1983 року.
 5. Про власність. Закон України від 7 лютого 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 20. – Ст. 249.
 6. Про приватизацію майна державних підприємств. Закон України від 19 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 24. – Ст. 348.
 7. Про приватизацію державного житлового фонду. Закон України від 19 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – Ст. 524.
 8. Про право власності на окремі види майна. Постанова Верховної Ради України від 17 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 35. – Ст. 517.
 9. Примірний статут ЖБК. Затверджений Постановою Ради Міністрів УРСР від 30 квітня 1985 року // Жилищное законодательство. Сборник нормативных актов. – К., 1990.
 10. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 19 квітня 1991 року “Про практику застосування судами законодавства, що регулює право власності на житловий будинок” // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1996. – № 1.
 11. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 19 вересня 1975 року “Про практику застосування судами України статті 105 ЦК України” // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1996. – № 1.
 12. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 1995 року “Про судову практику за позовом про захист права приватної власності” // Право України. – 1996. – № 4.

СПЕЦІАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гражданский кодекс Украины (научно-практический комментарий). – Х.: ООО “Одиссей”, 1999. – С. 178-196.
2. Гражданское право: определения, понятия, законодательство: Учебно-практический справочник / Под. ред. Е.О. Харитоновна. – Харьков: ООО “Одиссей”, 1998. – 384 с.
3. Дзера О.В. Розвиток права власності громадян в Україні. – К.: Вентурі, 1996.
4. Емельянов В. Гражданское право Украины. Практическое пособие для

- юристов. – Днепропетровск: УкО ИМА пресс, 1994. – С. 65-84.
5. Ромовська З. Право власності громадян // Вісник ЛДУ. – Вип. 30. – Львів, 1993.
 6. Сокурєнко В. Власність – основа свободи. На шляху до правової держави // Вісник ЛДУ. – Львів, 1992.
 7. Фурса С., Фурса Є. Щодо охорони права спільної власності в нотаріальному процесі // Право України. – 1999. – № 3. – С. 80-84.
 8. Цивільне Право України: Підручник: Книга перша / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – К.: Юнком Інтер, 1999. – С. 370-402, 478-518.

ТЕМА 3. ПРАВО ДЕРЖАВНОЇ ТА КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ (2 год.)

1. Загальна характеристика права державної та комунальної власності.
2. Підстави виникнення та припинення права державної та комунальної власності.
3. Право повного господарського відання та право оперативного управління.

ЗАДАЧІ

№ 1. Державне підприємство уклало договір з приватним підприємством на реалізацію застарілого устаткування (легкового автомобіля “Москвич”, двох вантажних автомобілів “ГАЗ”, трьох пилорам та автовантажувача).

Після укладення договору державне підприємство було перетворене на казенне. Яким чином це вплине на виконання договору? Охарактеризуйте права державного підприємства щодо закріпленого за ним майна. Які права казенного підприємства? Проаналізуйте ст. 10 Закону України “Про підприємства в Україні”.

№ 2. Науково-дослідний інститут за рахунок коштів, одержаних за виконання договорів, придбав дві квартири, які передав у власність працівникам. Міністерство охорони здоров’я, у підпорядкуванні якого знаходився інститут, дізнавшись про це, виставило вимогу про визнання договорів із працівниками недійсними. Чи має право бюджетна установа розпоряджатися нерухомим майном? Як вирішити спір? Рішення обґрунтуйте положеннями чинного законодавства.

№ 3. Комунальне підприємство “Вега”, створене для експлуатації

та підтримки справного стану системи тепло- і водопостачання, передало колонку, водопровід і котельню, що розміщені на території садового товариства, йому в оренду. Орендну плату, одержану від товариства, комунальне підприємство використовувало на виплату заробітної плати своїм співробітникам, а також на погашення витрат по капітальному ремонту системи тепло- і водопостачання, що відповідно до умов оренди було обов'язком комунального підприємства.

Місцева рада, довідавшись про договір оренди, звернулася до суду з вимогою розірвати договір на тій підставі, що він може бути укладений тільки безпосередньо з радою, тому що система тепло- і водопостачання знаходиться у комунальній власності.

Комунальне підприємство "Вега" у свою чергу заявило, що договір оренди укладений ними правомірно, підприємство має право володіти, користуватися і розпоряджатися переданим йому майном, крім того, комерційна експлуатація системи з метою одержання прибутку та використання її на потреби підприємства входить у його статутні цілі і задачі, а тому вимоги ради є безпідставними.

Яке право мають комунальні підприємства щодо закріпленого за ними майна? Чи існують обмеження у відношенні такого права і який їхній характер? Вирішіть справу. Чи обґрунтована позиція підприємства?

ЗАКОНОДАВСТВО

1. Цивільний кодекс Української РСР від 18 липня 1963 року (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1963. – № 30. – Ст. 463.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (набуває чинності 1 січня 2004 року).
3. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Урядовий кур'єр. – 2001. – 15 листопада.
4. Житловий кодекс Української РСР від 30 червня 1983 року.
5. Про власність. Закон України від 7 лютого 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 20. – Ст. 249.
6. Про приватизацію майна державних підприємств. Закон України від 19 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 24. – Ст. 348.
7. Про приватизацію державного житлового фонду. Закон України від 19 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – Ст. 524.

8. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21 травня 1997 року.
9. Про право власності на окремі види майна. Постанова Верховної Ради України від 17 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 35. – Ст. 517.
10. Концепція управління державним майном // Урядовий кур'єр. – 1998. – 5 листопада.

СПЕЦІАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Власник і право власності / Під ред. Я.М. Шевченко. – К., 1994.
2. Гражданское право Украины: В 2-х частях. Часть 1 / А.А. Пушкин, В.М. Самойленко, Р.Б. Шишка и др.; Под ред. проф. А.А. Пушкина, доц. В.М. Самойленко. – Х.: Основа, 1996. – С. 297-312.
3. Гражданский кодекс Украины (научно-практический комментарий). – Х.: ООО “Одиссей”, 1999. – С. 172 – 226.
4. Гражданское право: определения, понятия, законодательство: Учебно-практический справочник. / Под. ред. Е.О. Харитоновна. – Харьков: ООО “Одиссей”, 1998. – 384 с.
5. Емельянов В. Гражданское право Украины. Практическое пособие для юристов. – Днепропетровск: УкО ИМА пресс, 1994. – С. 84-89, 96-99.
6. Музика Л. Комунальна власність в Україні: чинне законодавство і законопроекти // Право України. – 2000. – № 11. – С. 60-64.
7. Правові проблеми колективної власності. Матеріали “круглого столу” // Право України. – 1996. – № 1.
8. Системний підхід до трансформації відносин власності в Україні. Круглий стіл // Право України. – 1997. – № 2.
9. Суханов Е.А. Лекции о праве собственности. – М., 1991.
10. Цивільне Право України: Підручник: Книга перша / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – К.: Юінком Інтер, 1999. – С. 403-477.

ТЕМА 4. ПРАВО СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ (2 год.)

1. Поняття та загальна характеристика права спільної власності.
2. Спільна часткова власність.
3. Спільна сумісна власність.

ЗАДАЧІ

№ 1. Громадяни Тур і Бур були співвласниками будинку, який належав їм на праві приватної власності. Громадянин Бур, який

проживав на другому поверсі, збудував веранду. Після цього Тур звернувся з позовом до суду про її знесення. У позовній заяві він зазначив, що веранда перекриває природне освітлення його кімнати та змушує постійно користуватись електроосвітленням. На яке коло питань розраховане дане завдання? Чи підлягає позов задоволенню? Чи змінилося б рішення суду у разі, якщо б Бур був власником усього будинку, а Тур – наймачем першого поверху цього будинку?

№ 2. Громадяниці Талій на праві приватної власності належало 4/5 будинку, а 1/5 будинку належала гр. Сухову. За договором міни Тала передала гр. Коту свою частину. Громадянин Сухов звернувся з позовом до суду про визнання договору міни недійсним, посилаючись на ст. 114 ЦК України. На яке питання теми розраховане завдання? Як слід вирішити справу?

№ 3. Громадянка Горіна звернулася до суду з позовом про визнання за нею права власності на 1/2 будинку та про виділення її частки у натурі. Позивачка зазначила, що у 1985 році вона уклала шлюб із сином відповідачки Котової. Під час шлюбу вона, її чоловік, відповідачка Котова та її зять побудували будинок на земельній ділянці, що була відведена Котовій. Після смерті сина Котова вимагала, щоб Горіна звільнила кімнату, яку вона займає з новим чоловіком, тому що, на думку Котової, вона не має права на цю кімнату, а її новий чоловік має власну квартиру.

На яке коло питань розраховане завдання? Як слід вирішити справу? За яких умов може виникати право спільної власності на житловий будинок? В якому порядку здійснюється виділення частки у будинку, що належить на праві спільної власності?

№ 4. Громадянам Петрову та Цукерману на праві спільної власності належить автомобіль, який вони успадкували за заповітом. Громадянин Цукерман під час автомобільної подорожі зіштовхнувся з іншим автомобілем, який несподівано зупинився у зв'язку з тим, що на дорогу вибігла маленька дитина. При зіткненні машину, якою керував Цукерман, було пошкоджено. Ремонт машини оплатив Цукерман та звернувся до Петрова з проханням повернути йому половину вартості ремонту. Громадянин Петров відмовився це зробити, посилаючись на те, що під час зіткнення машиною керував Цукерман. На яке питання теми розраховане дане завдання? Як слід вирішити справу?

№ 5. Троє громадян України – Іванов, Шаров та Денисенко –

вирішили створити селянське (фермерське) господарство згідно з Законом України “Про селянське (фермерське) господарство”. При цьому у них виникли питання, пов’язані з режимом власності майна осіб, які ведуть селянське (фермерське) господарство. Громадянин Іванов вважає, що майно господарства належить усім особам на праві спільної сумісної власності. Громадянин Шаров, посилаючись на те, що згідно з Законом селянське (фермерське) господарство є юридичною особою і на нього поширюється дія Закону України про підприємництво та Закону про колективне сільськогосподарське підприємство, висловив думку, що власником усього майна селянського (фермерського) господарства є господарство як юридична особа. Громадянин Денисенко згоден із думкою Іванова, але йому не зрозуміло положення Закону про те, що угодою між членами господарства можна змінити режим майна. Якою є ця угода? Який режим майна може виникнути за даною угодою? Дайте відповідь на поставлені питання.

№ 6. Громадянин Зорін пред’явив позов про розірвання шлюбу з гр. Китовою. Громадянка Китова пред’явила зустрічний позов про поділ майна, в якому вона претендувала на 1/2 частки громадянина Зоріна у майні товариства з обмеженою відповідальністю, учасником якого він є. Як вирішити спір?

№ 7. Сергій мешкав зі своїми батьками у трикімнатній квартирі. Розподіливши особистий рахунок, він приватизував одну кімнату та продав її Петрову. Батьки звернулися до суду з позовом про переведення на них прав та обов’язків покупця, оскільки вони є співвласниками квартири і “мають право привілейованої купівлі”. Як слід вирішити справу? Чи є батьки належними позивачами у даній справі?

№ 8. Логвиненко пред’явив позов до Макарової про визнання права на частину сум грошових вкладів. Позивач зазначив, що близько 35 років він перебував у фактичному шлюбі з сестрою відповідачки, вів з нею спільне господарство і на її рахунок в ощадній касі вносилися як її пенсія, так і одержувана ним заробітна плата. Оскільки після її смерті свідоцтво про право на спадщину одержала відповідачка, позивач як спадкоємець другої черги за законом просив визнати за ним згідно зі ст.ст. 112, 115 ЦК право на половину вкладу. Як слід вирішити справу?

ЗАКОНОДАВСТВО

1. Цивільний кодекс Української РСР від 18 липня 1963 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1963. – № 30. – Ст. 463.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (набуває чинності 1 січня 2004 року).
3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року // Урядовий кур'єр. – 2002. – 6 березня.
4. Житловий кодекс УРСР від 30 червня 1983 року // Відомості Верховної Ради України. – 1983. – № 28. – Ст. 573.
5. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Урядовий кур'єр. – 2001. – 15 листопада.
6. Кодекс про шлюб та сім'ю України від 20 червня 1969 року // Відомості Верховної Ради України. – 1969. – № 26. – Ст. 204.
7. Про власність. Закон України від 7 лютого 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 20. – Ст. 249.
8. Про колективне сільськогосподарське підприємство. Закон України від 14 лютого 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 20. – Ст. 272.
9. Про нотаріат. Закон України від 2 вересня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383.
10. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку. Закон України від 29 листопада 2001 року // Урядовий кур'єр. – 2002. – 30 січня.
11. Про підприємництво. Закон України від 26 лютого 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 14. – Ст. 68.
12. Про підприємства в Україні. Закон України від 27 березня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 24. – Ст. 272.
13. Про приватизаційні папери. Закон України від 6 березня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 24. – Ст. 352.
14. Про приватизацію державного житлового фонду. Закон України від 19 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – Ст. 524.
15. Про приватизацію майна державних підприємств. Закон України від 19 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 24. – Ст. 348.
16. Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію). Закон України від 6 березня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 34. – Ст. 160.
17. Про селянське (фермерське) господарство. Закон України в редакції від

- 22 червня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 32. – Ст. 341.
18. Правила державної реєстрації та обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів та мотоколясок. Затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1998 року № 1388 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 36. – Ст. 1327.
 19. Типовий статут об'єднання (товариства) співвласників багатоквартирного будинку. Затверджений наказом Державного комітету України по житлово-комунальному господарству і Фонду державного майна України від 5 квітня 1996 року № 28/389 // ЗПЗ. – 1996. – № 25.
 20. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 1998 року № 16 “Про застосування судами деяких норм Кодексу про шлюб та сім'ю України” // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1998. – № 8. – С. 106.
 21. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 жовтня 1991 року № 7 “Про практику застосування судами законодавства, що регулює право приватної власності громадян на жилий будинок” // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1995. – № 1. – С. 284.
 22. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 квітня 1978 року № 3 “Про судову практику в справах про визнання угод недійсними” // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1995. – № 1. – С. 278.
 23. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 1995 року № 20 “Про судову практику у справах за позовом про захист права приватної власності” // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1998. – № 8. – С. 26.

СПЕЦІАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Ариванюк Т. До питання про укладення угод за участю подружжя // Право України. – 2001. – № 9.
2. Власник і право власності / Під ред. Я.М. Шевченка. – К., 1994.
3. Дзера О.В. Розвиток права власності громадян в Україні. – К.: Вентурі, 1996.
4. Жилинкова І.В. Имущественные правоотношения в семье // Правовая система Украины: теория и практика. – К., 1993.
5. Жилинкова І.В. Право собственности супругов. – Х., 1997.
6. Жилинкова І. Правовий режим спільності майна подружжя // Вісник

- Академії правових наук України. – 1999. – № 3.
7. Жилінкова І. Договірний режим майна подружжя // Вісник Академії правових наук України. – 1999. – № 4.
 8. Жилінкова І. Поняття правового режиму майна подружжя // Вісник Академії правових наук України. – 1999. – № 2.
 9. Жилінкова І.В. Проблеми правового режиму майна членів сім'ї: Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук (12.00.03) / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2000.
 10. Макашов Л. Правовий статус співвласників багатоквартирного будинку // Право України. – 1996. – № 11.
 11. Право власності в Україні / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 2000.
 12. Право собственности в Украине / Я.Н. Шевченко (ред.). – К.: Блиц-Информ, 1996.
 13. Скловский К.И. Собственность в гражданском праве. – М., 1999.
 14. Собственность граждан: Юрид. справочник / НАН Украины; Институт государства и права им. В.М. Корецкого / Ю.С. Шемшученко. – К.: Генеза, 1997.

ТЕМА 5. ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ТА ІНШИХ РЕЧОВИХ ПРАВ (4 год.)

1. Поняття та основні способи цивільно-правового захисту права власності та інших речових прав.
2. Віндикаційний позов.
3. Негаторний позов.
4. Позов про виключення майна з опису (звільнення з-під арешту).
5. Позов про визнання права власності.
6. Інші способи захисту права власності.
7. Захист інших речових прав.

ЗАДАЧІ

№ 1. У січні 1989 року у Гаврилова була викрадена шапка із цінного хутра та шкіряна куртка. Остання у жовтні 1993 року була впізнана у Воронова. Через місяць Гаврилов подав позов про повернення йому куртки і компенсації витрат по придбанню іншого одягу та за зношення куртки.

У суді відповідач пояснив, що цю куртку його друзі в 1990 році подарували йому до дня народження і він нікому її не поверне, тим

більше, що з моменту втрати куртки Гавриловим минуло більше трьох років. Позивач, навпаки, каже, що строк почав рахуватись з моменту, коли він подав позов, оскільки раніше не було відомо, до кого подавати позов. Як необхідно вирішити суперечку? Як визначається момент початку перебігу строку позовної давності?

№ 2. Кирилюк передав Руденко власний автомобіль в оренду строком на 6 місяців. Після спливу 6-місячного строку Руденко відмовився повернути автомобіль. Який спосіб захисту права власності слід застосувати? Що буде правовою підставою звернення Кирилюка із заявою до суду: ст. 265 ЦК УРСР чи ст. 50 Закону України “Про власність”?

№ 3. Собко, майно якої було конфісковано згідно з вироком суду, звернулася з позовом в інтересах своєї неповнолітньої дочки про звільнення з-під арешту належних дочці золотих виробів, подарованих бабусею, а також грошових сум, накопичених за рахунок отриманих на дочку аліментів.

Суд відмовив Собко у прийнятті заяви на тій підставі, що зазначені кошти одержані за рахунок доходів Собко. Вирішіть справу. Проаналізуйте Постанову Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику в справах про виключення майна з опису”.

№ 4. У березні 2001 року Білецький звернувся з позовом до Кондратенко про визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину та про визнання за ним права власності на половину будинку і на половину грошового вкладу, посилаючись на те, що він і спадкодавець Колосова разом вели спільне господарство, вирощували свиней та здавали їх у колгосп, він за свої кошти здійснив капітальний ремонт будинку, побудував сарай. Однак після смерті Колосової відповідачка (її сестра) успадкувала все майно і тим самим позбавила його права власності на половину будинку і на половину вкладів, які він набув. Як слід вирішити справу?

№ 5. У січні 2001 року Литвиненко придбав у Бовкуна трикімнатну квартиру, яка належала останньому на підставі свідоцтва про право власності на житло. Коли Литвиненко через деякий час вирішив продати цю квартиру, він виявив, що Бовкун залишається прописаним у його квартирі. Бовкун відмовився виписуватися з квартири, і

Литвиненко звернувся з позовом до суду. З яким позовом звернувся Литвиненко? Як слід вирішити справу?

№ 6. Журналіст Антонов у 1999 році придбав автомобіль ВАЗ 21073 за \$ 5500 США. За період експлуатації він обладнав машину сигналізацією вартістю \$ 150, здійснив антикорозійну обробку кузова (\$ 150) та зробив капітальний ремонт двигуна за \$ 250.

У 2001 році при огляді автомобіля працівником ДАІ з'ясувалось, що 4 цифри на номері кузова перебиті, а сам автомобіль викрадений у 1998 році у Прикарпатській області та проданий по фальшивому генеральному дорученню Буру. Через деякий час Бур продав автомобіль Вовку, Вовк продав його Гусю, а Гусь, у свою чергу, продав його журналісту Антонову. Таким чином, Антонов є четвертим набувачем машини. Автомобіль у Антонова був вилучений та повернутий власнику. Як слід вирішити справу?

ЗАКОНОДАВСТВО

1. Цивільний кодекс Української РСР від 18 липня 1963 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1963. – № 30. – Ст. 463.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (набуває чинності 1 січня 2004 року).
3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року // Урядовий кур'єр. – 2002. – 6 березня.
4. Житловий кодекс УРСР від 30 червня 1983 року // Відомості Верховної Ради України. – 1983. – № 28. – Ст. 573.
5. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Урядовий кур'єр. – 2001. – 15 листопада.
6. Кодекс про шлюб та сім'ю України від 20 червня 1969 року // Відомості Верховної Ради України. – 1969. – № 26. – Ст. 204.
7. Про власність. Закон України від 7 лютого 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 20. – Ст. 249.
8. Про колективне сільськогосподарське підприємство. Закон України від 14 лютого 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 20. – Ст. 272.
9. Про нотаріат. Закон України від 2 вересня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383.
10. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 1995 року “Про судову практику за позовом про захист права приватної власності” // Право України. – 1996. – № 4.
11. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 червня 1967 року

- “Про судову практику в справах про виключення майна з опису” // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1995. – № 1.
12. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 1998 року № 16 “Про застосування судами деяких норм Кодексу про шлюб та сім’ю України” // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1998. – № 8. – С. 106.

СПЕЦІАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гражданское право. Учебник. Часть 1 / Под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – М.: ПРОСПЕКТ, 1997. – 600 с.
2. Гражданское право: определения, понятия, законодательство: Учебно-практический справочник. / Под. ред. Е.О. Харитоновна. – Харьков: ООО “Одиссей”, 1998. – 384 с.
3. Грибанов В.П. Пределы осуществления и защиты гражданских прав. – М.: Рос. право, 1991. – 204 с.
4. Дзера І.О. Цивільно-правові засоби захисту права власності в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.03) / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2001.
5. Емельянов В. Гражданское право Украины. Практическое пособие для юристов. – Днепропетровск: УкО ИМА пресс, 1994. – С. 103-108.
6. Кочеткова Ю.А. Соотношение вещно-правовых и обязательствственно-правовых способов защиты права собственности: древнеримские истоки и современная Россия // Актуальные проблемы гражданского права. Вып. 2 / Под ред. М.И. Брагинского. – М.: Статут, 2000.
7. Пидопригора А. Основы римского гражданского права. – Киев, 1994.
8. Суханов Е.А. Лекции о праве собственности. – М.: Юрид. лит., 1991. – 238 с.
9. Толстой Ю. Содержание и гражданско-правовая защита права собственности в СССР. – Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1955.
10. Цивільне право України: Підручник: Книга перша / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 864 с.

ТЕМА 6. СПАДКУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ (4 год.)

1. Основні поняття спадкового права.
2. Спадкування за законом.
3. Спадкування за заповітом.

4. Прийняття спадщини. Оформлення спадкових прав.
5. Спадковий договір.

ЗАДАЧІ

№ 1. Громадянка Нога звернулася з позовом до своїх братів – Коня та Тура про поділ спадкового майна. Позивачка зазначала, що у травні 1998 року помер їх батько. Після його смерті залишився будинок та автомобіль. Конь та Тур отримали свідоцтво про право на спадщину і у березні-квітні 1999 року продали житловий будинок та автомобіль.

Позивачка зазначала, що вона разом з відповідачами вживала заходів до збереження будинку, наглядала за будинком та обробляла присадибну ділянку і тому її слід вважати такою, що прийняла спадщину. Які дії свідчать про прийняття спадщини? Вирішіть справу.

№ 2. Подружжя Надія та Петро мали доньку, неповнолітнього сина, тітку і крім цього на їх утриманні з 30 червня 1998 року знаходився родич Петра віком 68 років, який весь час проживав спільно з ними. У травні 1999 року Петро помер. Після його смерті відкрилася спадщина загальною вартістю 72 тис. грн., включаючи предмети домашньої обстановки та вжитку вартістю 18 тис. грн. Визначте коло спадкоємців та вартість майна, яке кожен з них успадкує.

№ 3. 10 серпня 1997 року в автокатастрофі загинули батько, дід і прадід неповнолітньої Бурої і відкрилася спадщина на житловий будинок та інше майно, власником якого був прадід Макар. У нотаріальну контору з заявами про прийняття спадщини звернулися Дмитров та Тала (брат та сестра спадкодавця), і їм було видано свідоцтво про право на спадщину.

У серпні 1998 року мати неповнолітньої пред'явила в інтересах доньки (Бурої) позов до Дмитрова та Талої про визнання недійсним спадкування житлового будинку та анулювання свідоцтва, виданого Дмитрову та Талій. Позивачка зазначала, що Буроє є спадкоємцем першої черги і саме їй повинно перейти спадкове майно.

Розкрийте зміст понять: “спадкова трансмісія”, “спадкування за правом представлення”. Вирішіть справу.

№ 4. Подружжя похилого віку (Борис та Надія), їх 28-річний син (інвалід II групи) з невісткою та двоє їх повнолітніх дітей

(Катерина та Олег) проживали однією сім'єю у приватизованій ними квартирі.

20 квітня 1998 року Борис помер, залишивши заповіт, за яким належний йому автомобіль мав перейти до внука Олега. Визначте вартість майна, яке спадкує кожен з членів сім'ї, якщо до спадщини входить: приватний будинок (60 тис. грн.), автомобіль ВАЗ-2103 (6 тис. грн.), вклад у банку (800 грн.) та речі звичної домашньої обстановки та вжитку (2 тис. грн.). У Бориса та Надії є ще двоє неповнолітніх дітей, які проживають окремо.

№ 5. Громадянин Муром склав заповіт, за яким усе своє майно (приватний будинок та приватизовану квартиру) заповів своєму далекому родичеві Носєву. 20 березня 1999 року Муром помер. Дочки Тетяна та Раїса звернулися із заявою до суду про визнання заповіту недійсним за ст. 55 Цивільного кодексу України, оскільки, на їх думку, у момент складання заповіту їх батько (Муром) не розумів значення своїх дій. Яке рішення повинен винести суд, якщо зазначений приватний будинок є спільною власністю подружжя (спадкодавця Муroma та його дружини Катерини)?

ЗАКОНОДАВСТВО

1. Цивільний кодекс Української РСР від 18 липня 1963 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1963. – № 30. – Ст. 463.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (набуває чинності 1 січня 2004 року).
3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року // Урядовий кур'єр. – 2002. – 6 березня.
4. Житловий кодекс УРСР від 30 червня 1983 року // Відомості Верховної Ради України. – 1983. – № 28. – Ст. 573.
5. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Урядовий кур'єр. – 2001. – 15 листопада.
6. Кодекс про шлюб та сім'ю України від 20 червня 1969 року // Відомості Верховної Ради України. – 1969. – № 26. – Ст. 204.
7. Про власність. Закон України від 7 лютого 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 20. – Ст. 249.
8. Про нотаріат. Закон України від 2 вересня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383.
9. Положення про Єдиний реєстр заповітів та спадкових справ. Затв.

- наказом Міністерства юстиції України від 17 жовтня 2000 року № 51/5 // Збірник поточного законодавства. – 2000. – № 45.
10. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Затв. наказом Міністерства юстиції України від 14 червня 1994 року.
 11. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами виконавчих комітетів сільських, селищних, міських Рад народних депутатів. Затв. наказом Міністерства юстиції України від 25 серпня 1994 року.
 12. Постанова Пленуму Верховного суду України від 24 червня 1983 року “Про практику розгляду судами України справ про спадкування” // Постанови Пленуму Верховного суду України. – К.: Юрінком, 1995.

СПЕЦІАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Борщевский М.Ю. Если открылось наследство... – М.: Юрид. лит., 1989.
2. Борщевский М.Ю. Наследственное право. – М.: Белые альвы, 1996. – 182 с.
3. Васильченко В. Спадкування часток учасників господарських товариств та кооперативів: актуальні питання // Право України. – 2000. – № 7. – С. 80-82.
4. Гражданское право. Учебник. Часть 3 / Под ред. А.П. Сергеева, Ю.К. Толстого. – М.: ПРОСПЕКТ, 1999. – 784 с.
5. Зобов'язальне право: теорія і практика. Навч. посібн. для студентів юрид. вузів і фак. ун-тів / За ред. О.В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 912 с.
6. Коваленко Т.П. До питання про запровадження спадкового договору // Адвокат. – 1999. – № 1.
7. Луць В. В. Контракти у підприємницькій діяльності. К.: Юрінком Інтер, 1999.
8. Ромовська З. Реформа спадкового права // Українське право. – 1997. – № 1.
9. Цивільне право України: Підручник: Книга друга / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 784 с.

ТЕМА 7. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

ПРО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ (1 год.)

1. Творча діяльність та інтелектуальна власність, їх роль у соціально-економічному розвитку України.
2. Законодавство про інтелектуальну власність.
3. Державне управління інтелектуальною діяльністю.
4. Спільне та відмінне у цивільно-правовому регулюванні відносин, пов'язаних з творчою діяльністю.

ЗАКОНОДАВСТВО

1. Конституція України. – К.: Просвіта, 1996. – 80 с.
2. Цивільний кодекс Української РСР від 18 липня 1963 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1963. – № 30. – Ст. 463.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (набуває чинності 1 січня 2004 року).
4. Всемирная конвенция об авторском праве от 6 сентября 1952 года // Международное частное право. Сборник документов. – М.: БЕК, 1997. – 532 с.
5. Про авторське право і суміжні права. Закон України в редакції від 11 липня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 32. – Ст. 1450.
6. Про видавничу справу. Закон України від 5 червня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 32. – Ст. 206.
7. Про власність. Закон України від 7 лютого 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 20. – Ст. 249.
8. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні. Закон України від 16 листопада 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 1. – Ст. 1.
9. Про захист інформації в автоматизованих системах. Закон України від 5 липня 1994 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 31. – Ст. 286.
10. Про інформацію. Закон України від 2 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
11. Про кінематографію. Закон України від 13 січня 1998 року // Офіційний вісник України. – 1998. – № 6. – Ст. 205.
12. Про науково-технічну інформацію. Закон України від 25 червня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 33. – Ст. 345.
13. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України в редакції від 1 грудня 1998 року // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 2-3. – Ст. 20.

14. Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування. Закон України від 17 січня 2002 року.
15. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі. Закон України в редакції від 1 червня 2000 року // Офіційний вісник України. – 2000. – № 26. – Ст. 1080.
16. Про охорону прав на зазначення походження товарів. Закон України від 16 червня 1999 року // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 32. – Ст. 267.
17. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг. Закон України від 15 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 36.
18. Про охорону прав на промислові зразки. Закон України від 23 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 34.
19. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем. Закон України від 5 листопада 1997 року // Урядовий кур'єр. – 1997. – 11 грудня.
20. Про племінну справу у тваринництві. Закон України від 21 грудня 1999 року // Офіційний вісник України. – 2000. – № 3. – Ст. 61.
21. Про приєднання України до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (Паризького акту від 24 липня 1971 року, зміненого 2 жовтня 1979 року). Закон України від 31 травня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 21. – Ст. 95.
22. Про приєднання України до Договору про патентне право. Закон України від 22 листопада 2002 року // Урядовий кур'єр. – 2002. – 18 грудня.
23. Про приєднання України до Міжнародної конвенції по охороні нових сортів рослин. Закон України від 2 червня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 22. – Ст. 168.
24. Про ратифікацію Угоди про співробітництво в галузі охорони авторського права і суміжних прав. Закон України від 27 січня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 5. – Ст. 32.
25. Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм. Закон України від 23 березня 2000 року // Урядовий кур'єр. – 2000. – 26 квітня.
26. Про участь України у Всесвітній конвенції про авторське право 1952 року. Постанова Верховної Ради України від 23 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 70.
27. Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Державного департаменту інтелектуальної власності. Затв.

- Постановою Кабінету Міністрів України від 17 травня 2002 року // Урядовий кур'єр. – 2002. – 19 червня.
28. Положення про представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного). Затв. Пост. Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1994 (із змінами) № 545.
 29. Порядок обігу дисків для лазерних систем зчитування, що були вироблені або імпортовані до набрання чинності Законом України “Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування”. Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2002 року // Урядовий кур'єр. – 2002. – 14 травня.

СПЕЦІАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бачун О. Захист об'єктів інтелектуальної власності в господарських судах України // Право України. – 2002. – № 7.
2. Крайнев П. Економіко-правові засади управління промисловою власністю в Україні // Право України. – 2001. – № 2.
3. Крайнев П. Законодавство України у сфері промислової власності (історія розвитку та аналіз) // Право України. – 2001. – № 5.
4. Макода В.Є. Правова охорона промислових зразків в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.03) / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2001.
5. Мельник О.М. Проблеми правової охорони знаків для товарів і послуг в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.03) / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 1999.
6. Ніколаєнко Л.І., Бутяєва А.П., Меньяло Л.А., Радомський В.С. Промисловий зразок / В.Л. Петров (ред.). – К.: Вид. Дім “Ін Юре”, 1999.
7. Ніколаєнко Л.І., Добриніна Г.П., Меньяло Л.А., Радомський В.С. Корисна модель / В. Л. Петров (ред.). – К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 1999.
8. Ніколаєнко Л.І., Бутяєва А.П., Меньяло Л.А., Радомський В.С. Топографія інтегральної мікросхеми / В.Л. Петров (ред.). – К.: Вид. Дім “Ін Юре”, 1999.
9. Підпригора О.А. Захист права інтелектуальної власності потребує удосконалення // Вісник Вищого Арбітражного суду України. – 2000. – № 1. – С. 138-144.
10. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності України: Навч. посібник для студентів юрид. вузів і фак. ун-тів. – К.:

- Юрінком Інтер, 1998. – 336 с.
11. Підпригора О. Проблеми системи законодавства України про інтелектуальну власність // Право України. – 2000. – № 3.
 12. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності України: Навч. посібник для студентів юрид. вузів та фак-тів. – К., Юрінком Інтер, 1998. – 334 с.
 13. Підпригора О.О. Правові форми державного стимулювання науково-технічної творчості (у світлі Конституції України) // Вісник Академії правових наук України. – 1997. – № 1.
 14. Самумєва Л. Охорона авторських прав на аудіовізуальні твори // Право України. – 1997. – № 9.
 15. Святоцький О. Правова охорона інтелектуальної власності в Україні // Право України. – 1999. – № 4.
 16. Святоцький О., Жаров В. Удосконалення національного законодавства в сфері захисту прав інтелектуальної власності // Право України. – 1999. – № 2. – С. 51-54.
 17. Святоцький О., Федченко Л. Інтелектуальна власність – найважливіша складова нематеріальних активів // Право України. – 1998. – № 7.
 18. Халаїм Н. Охорона програмних продуктів інститутом промислового зразка // Право України. – 1999. – № 6.
 19. Халаїм Н. Судові засоби захисту превентивного характеру як захист прав патентоволодільця // Право України. – 2000. – № 11.

ТЕМА 8. АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА

(3 год.)

1. Поняття авторського права, його основні функції. Джерела авторського права.
2. Об'єкти авторського права.
3. Суб'єкти авторського права.
4. Порядок державної реєстрації авторського права.
5. Зміст суб'єктивного авторського права: 1) особисті немайнові права автора; 2) майнові права автора; 3) межі авторських прав; 4) вільне використання твору; 5) термін дії авторського права.
6. Поняття і функції суміжних прав. Джерела суміжних прав.
7. Об'єкти і суб'єкти суміжних прав.
8. Зміст суб'єктивних суміжних прав.
9. Колективне управління майновими авторськими і суміжними правами.

10. Захист авторських і суміжних прав.

ЗАВДАННЯ

№ 1. Чи є об'єктами охорони авторського права названі результати творчої діяльності: 1) модель торгового кіоску, розроблена художником М.; 2) програма для ЕОМ, розроблена оператором П. згідно з плановим завданням фірми “РРС”; 3) музика композитора М., підібрана на слова Р.; 4) постановка балету “Лебедине озеро” балетмейстером М.; 5) запис альбому співака П.; 6) збірник законодавства з питань авторського права.

ЗАДАЧІ

№ 1. У січні 2002 року у місцевий суд м. Н звернувся з позовом художник-кераміст Басов. Позивач просив визнати його автором ваз, які випускав керамічний завод, та заборонити їх випуск, а також відшкодувати шкоду, заподіяну неправомірними діями відповідача у розмірі 10 тис. гривень.

Комплексна художньо-технологічна експертиза, проведена філією Академії мистецтв та представником Державного департаменту інтелектуальної власності, встановила, що відповідач без відома автора з 2000 року випускав вази, використовуючи форми та інші розробки Басова. Відповідач позову не визнав. Представник відповідача у судовому засіданні пояснив, що декоративне оформлення ваз, які випускав завод, було істотно змінене.

Проаналізуйте ситуацію. Чи порушив завод авторські права Басова? Які вимоги позивача повинні бути задоволені і чому? Чи вправі суд заборонити випуск керамічним заводом ваз, автором яких є Басов?

№ 2. Управління Південно-Західної залізниці доручило групі працівників підготувати до видання “Розклад руху приміських поїздів з вокзалу м. Жмеринка”. Упорядник розкладу поїздів із станції “Жмеринка” Іванченко звернувся до юриста за консультацією, чи можна вважати підготований до видання “Розклад” об'єктом авторського права. Водночас його цікавило, чи поширюється авторське право на підготовлену ним брошуру, в якій викладені основні права і обов'язки пасажирів, які користуються приміським залізничним

транспорт. Він має сумнів в цьому, тому що брошура написана на основі діючого законодавства, а в законі про авторське право говориться, що офіційні документи, до яких належать закони, не є об'єктами авторського права. Яке пояснення повинно бути надано з цих питань? Які вимоги висуваються до об'єкта авторського права?

№ 3. Композитор разом з поетом створили декілька весільних пісень, які були виконані в концертному залі. Видавництво звернулось до авторів з пропозицією про видання цих пісень. З ким повинен бути укладений цей договір, якщо видавництво має намір водночас видати ноти з текстом, а також ноти і текст окремо? Які види співавторства знає закон?

№ 4. Колектив авторів уклав угоду з видавництвом про видання їх підручника. Видавництво провело значну роботу по підготовці підручника до видавництва та сплатило авторам 60% винагороди. Проте через відсутність коштів випуск підручника у світ був переданий приватній фірмі. Автори встановили, що рукопис цієї фірмою був втрачений. Автори цікавляться: 1) Чи мало право видавництво без їх згоди передавати видання підручника фірмі? 2) До кого вони можуть адресувати вимоги про захист своїх прав?

№ 5. Позивач Саленко, що працює художником-фотографом, звернувся з позовом до відповідача – координатора рекламного відділу торгової фірми “Ніка” про відшкодування шкоди, заподіяної порушенням його авторського права. Було встановлено, що відповідач без дозволу Саленко використав його творчий об'єкт – художню фотографію жінки для оформлення рекламних плакатів вищезгаданої фірми. Саленко вимагає накласти арешт на зазначену продукцію та стягнути завдані матеріальні збитки в розмірі 10 тис. грн. Як слід вирішити спір?

ЗАКОНОДАВСТВО

1. Конституція України. – К.: Просвіта, 1996. – 80 с.
2. Цивільний кодекс Української РСР від 18 липня 1963 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1963. – № 30. – Ст. 463.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (набуває чинності 1 січня 2004 року).
4. Всемирная конвенция об авторском праве от 6 сентября 1952 года // Международное частное право. Сборник документов. – М.: БЕК, 1997. – 532 с.

5. Про авторське право і суміжні права. Закон України в редакції від 11 липня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 32. – Ст. 1450.
6. Про видавничу справу. Закон України від 5 червня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 32. – Ст. 206.
7. Про власність. Закон України від 7 лютого 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 20. – Ст. 249.
8. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні. Закон України від 16 листопада 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 1. – Ст. 1.
9. Про захист інформації в автоматизованих системах. Закон України від 5 липня 1994 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 31. – Ст. 286.
10. Про інформацію. Закон України від 2 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
11. Про кінематографію. Закон України від 13 січня 1998 року // Офіційний вісник України. – 1998. – № 6. – Ст. 205.
12. Про приєднання України до Бернської конвенції, про охорону літературних і художніх творів (Паризького акту від 24 липня 1971 року, зміненого 2 жовтня 1979 року). Закон України від 31 травня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 21. – Ст. 95.
13. Про ратифікацію Угоди про співробітництво в галузі охорони авторського права і суміжних прав. Закон України від 27 січня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 5. – Ст. 32.
14. Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм. Закон України від 23 березня 2000 року // Урядовий кур'єр. – 2000. – 26 квітня.
15. Про участь України у Всесвітній конвенції про авторське право 1952 року. Постанова Верховної Ради України від 23 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 70.
16. Про телебачення і радіомовлення. Закон України від 21 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 10. – Ст. 43.
17. Положення про порядок виробництва, зберігання, продажу контрольних марок та маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм. Затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2000 року № 1555 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 42. – Ст. 1792.
18. Про державну реєстрацію авторського права та договорів, які стосуються права автора на твір. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 року № 1756 // Офіційний вісник України. –

2001. – № 52. – Ст. 2369.

19. Про мінімальні ставки авторської винагороди за використання творів літератури і мистецтва. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 листопада 1994 року № 784 // ЗПУ. – 1995. – № 2. – Ст. 33.

СПЕЦІАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бершадський О. Поняття системи міжнародної охорони авторських прав // Право України. – 2001. – № 11.
2. Бершадський О. Поняття та ознаки твору в авторському праві // Право України. – 2000. – № 4.
3. Глоба В.К. Внедоговорное использование произведений, охраняемых авторским правом: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.03). – Х., 1988.
4. Голембо Я. Окремі питання авторського права // Право України. – 1997. – № 2.
5. Гончарова І. Захист авторського права в Україні // Право України. – 1998. – № 11.
6. Дроб'язко Р. Договори Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право та про виконання і фонограми // Право України. – 1998. – № 12.
7. Дроб'язко Р. Щодо відповідності законодавства України положенням ст. 18 Бернської конвенції // Право України. – 2000. – № 9.

ТЕМА 9. ПРАВО ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ (4 год.)

1. Поняття та джерела патентного права.
2. Об'єкти патентного права: 1) винахід; 2) корисна модель; 3) промисловий зразок; 4) сорти рослин; 5) нові породи тварин; 6) раціоналізаторська пропозиція; 7) топографії інтегральних мікросхем; 8) науково-технічна інформація; 9) конфіденційна інформація.
3. Суб'єкти патентного права.
4. Оформлення прав на винахід, корисну модель і промисловий зразок: 1) поняття і значення патенту; 2) зміст заявки на видачу патенту; 3) експертиза заявки, її види; 4) видача патенту; 5) Державний департамент інтелектуальної власності; 6) термін дії патенту; 7) патентування винаходу, корисної моделі, промислового зразка за кордоном.
5. Права суб'єктів патентного права: 1) особисті немайнові права

- автора винаходу, корисної моделі, промислового зразка; 2) право авторства; 3) виключні права патентоволодільця; 4) право першокористувача.
6. Правові засоби індивідуалізації учасників товарного обороту, товарів і послуг: 1) право на фірмове найменування; 2) право на знаки для товарів і послуг; 3) право на найменування місця походження товару.
 7. Захист прав авторів і патентоволодільців.

ЗАДАЧІ

№ 1. Протягом декількох років власник патенту Кузін відмовлявся від неодноразових пропозицій надати дозвіл на використання винаходу. Зацікавлений у використанні винаходу автомобільний завод звернувся в суд з позовом про надання йому примусової ліцензії (дозволу) на використання винаходу.

Який строк дії патенту на винахід встановлює законодавство України? Чи вправі власник патенту заборонити іншим особам використовувати винахід? Які правові наслідки спливу строку дії патенту? Яке рішення повинен прийняти суд?

№ 2. Патентне відомство отримало дві заявки. Заявнику пізніше поданої заявки було видано патент на корисну модель “Електронний кодовий замок”. За раніше поданою заявкою на одержання патенту на винахід “кодовий замок з емкісною пам’яттю” рішення ще не було прийняте.

Автори раніше поданої заявки вважають, що технічне вирішення, подане в формулі корисної моделі, на яку вже видано патент, не нове, тому що повторює сукупність суттєвих ознак їх заявки. Відмінність полягає лише в назві окремих елементів, а не їх сукупності. Тому автори звернулись до патентного повіреного з проханням надати їм допомогу у підготовці заперечення.

Власник патенту на корисну модель, дізнавшись про підготовку опротестування виданого йому свідоцтва, в листі до авторів раніше поданої заявки повідомив, що він працював над винаходом самостійно і зі змістом їх заявки не був ознайомлений, а відтак його патент не підлягає анулюванню. Окрім того, тотожність запропонованих вирішень є неможливою, оскільки він подав заявку на корисну модель,

а не на винахід. В якому порядку можуть бути визнані недійсними видані патенти і яке рішення може бути прийняте в цьому випадку, зокрема при встановленні тотожності обох рішень?

№ 3. Працівники технологічної лабораторії НДІ сільського господарства Іванченко та Артем'єв у встановленому законом порядку були визнані авторами винаходу – нового засобу одержання отрутохімікатів, що був розроблений під час роботи в лабораторії.

До суду надійшли позови від завідувача лабораторії Колесника та співробітника цієї ж лабораторії Ворони, які ставили питання про включення їх у число співавторів винаходу. В позовній заяві Колесника зазначалось, що ним як завідувачем лабораторії здійснювалось загальне керівництво всіма дослідженнями, які завершилися створенням нової технології одержання отрутохімікатів. У позові Ворони зазначалось, що саме він підказав Іванченку та Артем'єву головну ідею нової технології, а також провів велику роботу з пошуку і аналізу аналогів винаходу, результати якої він передав відповідачам. Чи підлягають задоволенню заявлені позовні вимоги?

№ 4. Троє конструкторів-винахідників створили корисну модель “Пристрій для демонтажу шин” і одержали патент. Співвласники патенту на цю модель одержали від акціонерного товариства пропозицію про продаж патенту. Двоє з трьох співвласників висловили бажання продати свідоцтво на умовах, запропонованих акціонерним товариством, але третій співвласник проти цього заперечував, доводячи, що вони самі повинні вдосконалити модель і одержати патент на винахід, який пізніше може бути реалізований з більшою вигодою.

Оскільки досягти домовленості не вдалося, власники патенту звернулись за консультацією до юриста. Яке роз'яснення їм необхідно дати? Які способи передачі патентних прав на використання запатентованих розробок передбачає чинне законодавство? Чи може бути корисна модель одночасно запатентованою як винахід?

№ 5. Підприємець Вовк звернувся до реєструючого органу з заявою про реєстрацію товарного знаку для продукції, яку він має намір випускати у майбутньому, у вигляді синьо-жовтого прапора. У заявці він зазначив, що має на дачі невелику пасіку та хотів би інколи збирати та продавати мед, а цей товарний знак зміг би підняти попит на мед. На це реєструючий орган відповів, що на охорону своїх прав на

знаки для товарів мають право претендувати лише юридичні особи. Чи була підстава для відмови у реєстрації?

ЗАКОНОДАВСТВО

1. Про власність. Закон України від 7 лютого 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 20. – Ст. 249.
2. Про інформацію. Закон України від 2 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
3. Про науково-технічну інформацію. Закон України від 25 червня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 33. – Ст. 345.
4. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України в редакції від 1 грудня 1998 року // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 2-3. – Ст. 20.
5. Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування. Закон України від 17 січня 2002 року.
6. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі. Закон України від 1 червня 2000 року // Офіційний вісник України. – 2000. – № 26. – Ст. 1080.
7. Про охорону прав на зазначення походження товарів. Закон України від 16 червня 1999 року // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 32. – Ст. 267.
8. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг. Закон України від 15 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 36.
9. Про охорону прав на промислові зразки. Закон України від 23 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 34.
10. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем. Закон України від 5 листопада 1997 року // Урядовий кур'єр. – 1997. – 11 грудня.
11. Про племінну справу у тваринництві. Закон України від 21 грудня 1999 року // Офіційний вісник України. – 2000. – № 3. – Ст. 61.
12. Про приєднання України до Договору про патентне право. Закон України від 22 листопада 2002 року // Урядовий кур'єр. – 2002. – 18 грудня.
13. Про телебачення і радіомовлення. Закон України від 21 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 10. – Ст. 43.
14. Положення про Державний реєстр свідоцтв України на знаки для товарів і послуг. Затв. наказом Міністерства освіти та науки України від 10 січня 2002 року.

15. Правила складання, подання та проведення експертизи заявки на реєстрацію кваліфікованого зазначення походження товару та/або права на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару. Затв. Міністерством освіти і науки України від 17 серпня 2001 року.
16. Положення про порядок оформлення та використання прав на винаходи, корисні моделі і промислові зразки, що становлять державну таємницю. Затв. Постановою Верховної Ради України від 19 січня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 3. – Ст. 23.
17. Положення про Державний департамент Інтелектуальної власності. Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 20 червня 2000 року № 997.
18. Інструкція про розгляд та реєстрацію договору про передачу права власності на винахід (корисну модель) та ліцензійного договору на використання винаходу (корисної моделі). Затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 18 вересня 2000 року № 451.
19. Інструкція про офіційну публікацію заяви про надання будь-якій особі дозволу на використання запатентованого промислового зразка та клопотання про її відкликання. Затв. Наказом Міністерства освіти і науки України від 3 серпня 2001 року № 575.
20. Правила складання та подання заявки на винахід та заявки на корисну модель. Затв. наказом Держпатенту України від 22 січня 2001 року № 22.
21. Правила складання та подання заявки на видачу патенту України на промисловий зразок. Затв. наказом Держпатенту України від 13 грудня 1995 року.
22. Положення про порядок сплати зборів за дії, пов'язані з охороною права на об'єкти інтелектуальної власності. Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 22 травня 2001 року № 543.
23. Правила проведення експертизи заявки на промисловий зразок. Затв. Держпатентом від 24 липня 1995 року №232/768.
24. Правила проведення експертизи заявки на винахід і корисну модель. Затв. Держпатентом від 9 травня 1995 року.
25. Інструкція про порядок ознайомлення з матеріалами заявки на промисловий зразок та відомостями, що занесені до Державного реєстру патентів України на промислові зразки. Затв. наказом Держпатенту від 1 вересня 1995 року № 271/807.
26. Положення про представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного). Затв. Пост. КМУ від 10 серпня 1994 (із змінами) № 545.
27. Перелік послуг Держпатенту та Держкомісії по випробуванню та охороні сортів рослин Міністерства сільського господарства та

- продовольства, пов'язаних із забезпеченням прав на сорти. Затв. Пост. КМУ від 28 жовтня 1993.
28. Положення про свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію. Затв. Наказом Держпатенту України від 22 серпня 1995 року // Інновація. – 1995. – № 14-15.
 29. Постанова Ради Міністрів СРСР від 21 серпня 1973 року “Про затвердження Положення про відкриття, винаходи та раціоналізаторські пропозиції”.
 30. Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів промислової власності (винаходів, корисних моделей, промислових зразків), раціоналізаторських пропозицій. Наказ Міністерства статистики України від 27 березня 1995 року.
 31. Порядок надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка чи топографії інтегральної мікросхеми без згоди власника прав на них, але з виплатою йому відповідної компенсації. Затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 року № 444 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 14. – Ст. 528.

СПЕЦІАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Крайнев П. Економіко-правові засади управління промисловою власністю в Україні // Право України. – 2001. – № 2.
2. Крайнев П. Економічна доцільність патентування винаходів за кордоном // Право України. – 1999. – № 5.
3. Крайнев П. Законодавство України у сфері промислової власності (історія розвитку та аналіз) // Право України. – 2001. – № 5.
4. Крижна В. Примусові ліцензії у патентному праві України // Вісник Академії правових наук України. – 1998. – № 3.
5. Макода В. Оформлення прав на промисловий зразок // Право України. – 2000. – № 5.
6. Макода В. Припинення правової охорони промислового зразка та захист прав на нього // Право України. – 2000. – № 6.
7. Макода В. Є. Правова охорона промислових зразків в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.03) / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2001.
8. Мельник О. Особисті немайнові права суб'єктів промислової власності // Право України. – 2001. – № 11.
9. Мельник О. М. Проблеми правової охорони знаків для товарів і послуг в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.03) / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 1999.

10. Ніколаєнко Л.І., Бутяєва А.П., Меняйло Л.А., Радомський В.С. Промисловий зразок / В.Л. Петров. – К.: Вид. Дім “Ін Юре”, 1999.
11. Ніколаєнко Л.І., Добриніна Г.П., Меняйло Л.А., Радомський В.С. Корисна модель / В.Л. Петров. – К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 1999.
12. Ніколаєнко Л.І., Бутяєва А.П., Меняйло Л.А., Радомський В.С. Топографія інтегральної мікросхеми / В.Л. Петров. – К.: Вид. Дім “Ін Юре”, 1999.
13. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності України: Навч. посібник для студентів юрид. вузів та фак-тів. – К.: Юрінком Інтер., 1998. – 334 с.
14. Підпригора О.О. Правові форми державного стимулювання науково-технічної творчості (у світлі Конституції України) // Вісник Академії правових наук України. – 1997. – № 1.
15. Самумєва Л. Охорона авторських прав на аудіовізуальні твори // Право України. – 1997. – № 9.
16. Халаїм Н. Охорона програмних продуктів інститутом промислового зразка // Право України. – 1999. – № 6.
17. Халаїм Н. Права природа патенту на промисловий зразок // Право України. – 2000. – № 8.
18. Халаїм Н. Права природа промислового зразка як об’єкта охорони // Право України. – 1998. – № 11.
19. Халаїм Н. Правове регулювання прав на промислові зразки, створені кількома особами // Право України. – 1999. – № 12.
20. Халаїм Н. Судові засоби захисту превентивного характеру як захист прав патентоволодільця // Право України. – 2000. – № 11.

ТЕМА 10. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЗОБОВ’ЯЗАННЯ (2 год.)

1. Поняття і система зобов’язань у цивільному праві.
2. Суб’єкти зобов’язань.
3. Підстави виникнення і припинення зобов’язань.
4. Зобов’язальне право і його система.
5. Основні тенденції розвитку сучасного зобов’язального права.

ЗАДАЧІ

№ 1. Пароплавець мало лист на стягнення утримання із заробітної плати Іванова в якості відшкодування шкоди, заподіяної пароплавець у зв’язку з розкраданням дорогого обладнання. До стягнення виконавчий лист не передавався у зв’язку з тяжкою хворобою Іванова. Через 7 місяців після набрання рішенням суду законної сили, на

підставі якого був виданий виконавчий лист, Іванов помер.

Пароплаводство зажадало стягнення збитків з вартості спадкового майна, яке отримала жінка померлого. Жінка Іванова проти утримань заперечувала і зазначила, що боргове зобов'язання чоловіка носило суто особистий характер і тому зі смертю боржника припинило свою дію. Чи мало місце в даному випадку правонаступництво?

№ 2. Лавренюк за рішенням суду про розподіл спадкового майна одержав право на витребування від своєї мачухи книжкової шафи з книгами, дивана та інших речей домашньої обстановки на загальну суму 3 000 грн. Але за рішенням того ж суду Лавренюк зобов'язаний був платити аліменти на користь мачухи по 150 грн. щомісяця. Лавренюк згоден був провести залік суми аліментів за 20 місяців у рахунок вартості названих речей з тим, щоб не платити аліменти протягом цього строку. Чи може мати місце такий залік? Вкажіть підстави заліку у зустрічних вимогах і випадки його недопустимості. Як це питання вирішується проектом Цивільного кодексу України та Сімейним кодексом України від 10 січня 2002 року?

№ 3. На прохання свого сусіда та приятеля Вовка Заславський погодився привезти на своїй машині куплений Вовком кольоровий телевізор. Під час поїздки Заславський не справився з керуванням і машина перевернулась. Водій та пасажир не постраждали, а телевізор розбився.

Вовк почав вимагати від Заславського відшкодувати вартість телевізора. Заславський заперечував проти цього, оскільки, на його думку, він хотів надати Вовку суто дружню послугу на прохання самого Вовка, жодного договору вони не уклали, грошей за перевезення він не отримував і тому жодних зобов'язань між ними не виникло. Крім того, внаслідок аварії шкоду зазнав і сам Заславський, оскільки на ремонт машини йому прийдеться витратити суму набагато більшу, ніж вартість телевізора. Хто правий у цьому спорі? Чи виникло у даному разі цивільно-правове зобов'язання?

№ 4. Козубей для проведення весілля своєї дочки взяв в оренду банкетний зал у ресторані, запросив інструментальний ансамбль, замовив автобус для розвозки запрошених. Великі суми грошей були використані на придбання різноманітних страв та напоїв, щоб на наступний день продовжити весілля вдома. В якості весільного подарунка батьки нареченої купили дві путівки на подорож по

Чорному морю у каюті першого класу. Однак у день реєстрації шлюбу наречений Андрушко у РАГС не з'явився. Весілля не відбулося. Гроші, витрачені Козубеєм, повністю повернути не вдалося. Пропали й путівки.

Обурений поведінкою Андрушка Козубей звернувся до нього з позовом про стягнення збитків на суму 2 500 грн. Заперечуючи проти позову, Андрушко зазначив, що він широ хотів укласти шлюб, але в останній момент зрозумів, що робить велику помилку. А що стосується витрат, то Козубеї взяли їх на себе добровільно, тому жодних зобов'язань перед ними він не має. Суд задовольнив позов Козубея частково та стягнув з Андрушка половину документально засвідчених видатків, оскільки, на думку суду, затрати на весілля обидві сторони повинні нести порівну. Чи правильне рішення виніс суд? Як спір повинен бути вирішений після 1 січня 2004 року (за Сімейним кодексом України від 10 січня 2002 року)?

№ 5. Для придбання автомашини у Фірсова не вистачало 1 000 грн., які він взяв у борг під розписку у свого батька з обов'язком повернути борг через 2 роки. Через рік батько Фірсова помер. Після його смерті був оприлюднений заповіт, за яким єдиним спадкоємцем був призначений його син – Фірсов. Яка доля грошового зобов'язання Фірсова?

№ 6. Художник Прохоров прийняв на себе зобов'язання протягом року написати портрет Сорокіна. Виконавши лише половину роботи, художник помер. Син художника, будучи його спадкоємцем, почав вимагати від Сорокіна оплатити вартість виконаної Прохоровим частини роботи. Сорокін відмовився виконати вимогу, посилаючись на незавершеність роботи. Син художника для вирішення спору звернувся до суду. Яке рішення повинен винести суд?

№ 7. У вересні 1997 року Баландіна подала позов до Груздева про стягнення з нього 100 грн. У позовній заяві вона зазначила, що 15 травня 1996 року Груздев купив у неї за 200 грн. золотий годинник, але заплатив лише 100 грн., а на суму, що залишилась, видав позикову розписку, в якій зобов'язався повернути борг не пізніше 1 серпня 1996 року. Однак борг своєчасно не повернув, мотивуючи несплату тим, що Баландіна у свій час не повернула борг його батьку, у спадковому листі якого Груздев знайшов розписку, яку видала Баландіна про отримання у борг 100 грн. строком на два місяці у квітні 1993 року. Груздев

виявив розписку одразу ж після смерті батька у січні 1994 року, але повернення грошей протягом усього цього часу не вимагав, хоча збирався це зробити. Вирішіть спір.

ЗАКОНОДАВСТВО

1. Цивільний кодекс УРСР від 18 липня 1963 року.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (набуває чинності 1 січня 2004 року).
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року (набуває чинності з 1 січня 2004 року).
4. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 року.
5. Про проведення заліків простроченої взаємної заборгованості підприємств, установ і організацій електроенергетики, вугільної та газової промисловості. Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 19 квітня 1999 року № 621 // Урядовий кур'єр. – 1999. – 29 квітня.
6. Про судову практику у справах про визнання угод недійсними. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 квітня 1978 року № 3.

СПЕЦІАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільне право: Підручник для юридичних вузів та факультетів. Частина друга. – К.: Вентурі, 1996. – С.3-27.
2. Зобов'язальне право: теорія і практика. Навчальний посібник для студентів юридичних вузів і фак. університетів / О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова, В.В. Луць та інші. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – С. 7-17, 119-132.
3. Ігнатенко В. Розвиток правового регулювання позадоговірних зобов'язань // Вісник Академії правових наук України. – 2001. – № 1 (24). – С. 130-139.
4. Ефимов Л. П. О соотношении вещных и обязательственных прав // Государство и право. – 1998. – № 10.

ТЕМА 11. ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ДОГОВІР (2 год.)

1. Поняття, значення, функції договору в цивільному праві.

2. Зміст договору. Тлумачення змісту договорів.
3. Система цивільно-правових договорів.
4. Господарський договір, його зміст.
5. Укладення договору. Переддоговірні спори.
6. Зміна, пролонгація та розірвання договору.

ЗАДАЧІ

№ 1. Єлісеєв мав намір купити чи найняти гараж. Він дізнався, що у зв'язку з від'їздом за кордон Якімов здає в оренду гараж на два роки. Єлісеєв одразу ж зустрівся з Якімовим, і останній сказав Єлісеєву, що через три дні він може поставити у гараж свою автомашину. На питання про оплату Якімов відповів, що це для нього не важливо і вони домовляться. Через три дні Якімов подзвонив Єлісеєву по телефону і повідомив, що обставини змінилися і він здати гараж не може, оскільки гараж хоче зняти його близький друг. Єлісеєв звернувся до суду. У своїй заяві він вказав, що Якімов відмовився від укладеного договору без поважних причин. Тому Єлісеєв просить суд зобов'язати останнього передати йому гараж у користування строком на два роки. Вирішіть справу.

№ 2. Федоров після смерті дідуся отримав за заповітом спадщину, у тому числі й бібліотеку з літературою по астрономії. Він домовився з Дем'яновим про її продаж. Сторони узгодили вартість бібліотеки, при цьому Федоров запропонував укласти договір у нотаріальній формі. Дем'янов з цим погодився, вони підписали договір, в якому зазначили, що підуть нотаріально засвідчити його через два дні. Але вже на наступний день Дем'янов з'явився до Федорова з автомобілем, привіз гроші і вимагав передачі йому бібліотеки. У відповідь на це Федоров заявив, що він передумав і продавати бібліотеку не буде, а крім того, договір взагалі не можна вважати укладеним, тому що він не був нотаріально засвідчений.

Вважаючи дії Федорова неправомірними, Дем'янов звернувся до суду з позовом про витребування бібліотеки, вказавши, що, по-перше, за даним договором купівлі-продажу нотаріальне засвідчення угоди не передбачене законом, а відповідно до ч. 1 ст. 47 ЦК УРСР нотаріальне засвідчення угоди обов'язкове лише у випадках, прямо передбачених у законі, тому вимоги Федорова необґрунтовані; по-друге, навіть якщо

вважати вимоги Федорова правомірними, то відповідно до ч. 2 ст. 47 ЦК договір повинен бути визнаний судом дійсним, оскільки він (Дем'янов) вже частково виконав угоду (з'явився за книжками і приніс гроші). Як вирішити даний спір?

№ 3. Мале підприємство “БАРС”, фірма “Ірина” та польська фірма “Лех” підписали протокол-намір про створення спільного підприємства в 1992 році. Відповідно до укладеної угоди кожна з сторін до грудня 1991 року повинна була підготувати необхідні документи та провести взаємну аудиторську перевірку.

До призначеного терміну “Ірина” і “Лех” виконали всі зобов'язання, але не змогли підписати установчу угоду і статут внаслідок неготовності “БАРСу”, який пізніше взагалі відмовився бути співзасновником СП. У зв'язку з цим були затрачені додаткові кошти на пошук виробничих площ.

Відповідно до угоди “Ірина” та “Лех” звернулися з претензією до “БАРСу” про стягнення неустойки і відшкодування понесених витрат. Відповідь на претензію своєчасно не надійшла, і сторони звернулися з позовом до господарського суду. Суддя у прийнятті позову відмовив. Чи правильно поступив суддя? Що є підставами виникнення зобов'язань?

№ 4. Машинобудівний завод направив 5 травня будівельному об'єднанню, розташованому в іншому місті, листа з пропозицією придбати обладнання, вказавши його найменування, кількість і ціну. Об'єднання одержало листа 10 травня, прийняло пропозицію заводу і письмово повідомило про це 11 травня. Але лист з вини пошти затримався у дорозі і потрапив на завод лише 20 травня. Представник об'єднання 24 травня приїхав на автомобілі за обладнанням, але завод продав його фабриці ще 18 травня. Об'єднання пред'явило позов до господарського суду про відібрання у фабрики обладнання, оскільки воно придбало його раніше фабрики, а також про стягнення з заводу всіх збитків. Покажіть на цьому прикладі, які є стадії укладення договору. Яке рішення повинен винести господарський суд?

№ 5. По плановому акту розподілу продукції науково-виробниче об'єднання (НВО) було зобов'язане у другому кварталі 2001 року поставити університету комп'ютер. НВО своєчасно вислало університету проект договору, в якому був зазначений строк поставки – II квартал. Проект договору був підписаний університетом та

повернутий об'єднанню разом з супровідним листом. В ньому повідомлялось: “Згодні на поставку комп'ютера. Бажаний строк поставки – червень 2003 року”. У середині квітня комп'ютер був відвантажений університету, який відмовився від оплати продукції з мотивів порушення передбаченого законом строку поставки. НВО подало університету претензію, на яку останній не відповів. Тоді об'єднання звернулось до господарського суду з позовом, в якому вимагало стягнути з відповідача вартість комп'ютера, а також штраф за безпідставну відмову від оплати продукції. Яке рішення повинен винести господарський суд?

№ 6. Господарський суд відмовив виробничому об'єднанню (ВО) у прийнятті до розгляду його заяви по переддоговірному спору з заводом, що виник при укладанні договору на відпуск теплоенергії. У постанові зазначалось, що матеріали повертаються без розгляду, оскільки направлений об'єднанням проект договору споживачу енергії – заводу був оспорений останнім з пропуском 20-денного строку, і, відповідно, договір вважається укладеним у редакції ВО і розгляд спору є безпредметним. Яка компетенція господарського суду при розгляді переддоговірних спорів? Чи правильну постанову виніс господарський суд?

№ 7. Між Бліновим та Петровим був укладений договір на пошив чоловічого костюма із матеріалу замовника – Блінова. У договорі сторони визначили строк – 2 місяці. Через 1,5 місяці Блінов довідався, що Петров ще не починав виконувати замовлення, і порушив питання про розірвання договору. Петров з цим не погодився та пояснив, що затримка відбулась через його хворобу, від якої він планує одужати в найближчий час і тоді буде кроїти матерію. Петров також стверджував, що без його згоди договір не може бути розірваний, оскільки законодавство забороняє односторонню відмову від договору. Блінов звернувся за порадою до юридичної консультації. Яку пораду слід дати Блінову?

ЗАКОНОДАВСТВО

1. Цивільний кодекс УРСР від 18 липня 1963 року.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (набуває чинності 1 січня 2004 року).
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року (набуває

- чинності з 1 січня 2004 року).
4. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 року.
 5. Про товарну біржу. Закон України від 10 грудня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 10. – Ст. 139.

СПЕЦІАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільне право: Підручник для юридичних вузів та факультетів. Частина друга. – К.: Вентурі, 1996. – С. 27-46.
2. Зобов'язальне право: теорія і практика: Навчальний посібник для студентів юридичних вузів. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – С. 18-42.
3. Пилипенко А. Я. Щербина В. С. Господарське право. Курс лекцій: Навчальний посібник для юридичних факультетів вузів. – К.: Вентурі, 1996. – С. 131-143, 213-216.
4. Луць В. Договори у підприємницькій діяльності // Право України. – 1992. – № 7. – С. 15-17.
5. Андрюхова Ю. Підстави до обов'язкового укладення господарських договорів // Право України. – 1998. – № 11. – С. 46-48.
6. Богданов Е. В. Договор в сфере предпринимательства. – Харьков: Консум, 1997. – 112 с.
7. Кабалкин А. Понятие и условия договора // Российская юстиция. – 1996. – № 6.
8. Кабалкин А. Толкование и классификация договоров // Российская юстиция. – 1996. – № 7.
9. Витрянский В. Общее положение о договорах // Хозяйство и право. – 1995. – № 12.
10. Карабань В. Правове регулювання спонукання до укладення договору // Право України. – 2001. – № 1.
11. Карабань В. Спонукання до укладення цивільно-правового договору: правозастосовчий та правотворчий аспекти // Право України. – 2000. – № 10.
12. Луць В. В. Цивільно-правовий договір: його суть і сфера дії в сучасних умовах // Радянське право. – 1987. – № 8.
13. Миргородський Д. Актуальні проблеми доарбітражного врегулювання господарських спорів // Право України. – 1998. – № 3.
14. Олюха В. Г. Істотні умови цивільно-правового договору // Вісник Вищого Арбітражного суду України. – 2000. – № 3. – С. 230-233.
15. Олюха В. Публічний договір на сучасному етапі в Україні // Право України. – 2000. – № 9.
16. Титов М. Застосування процедури доарбітражного врегулювання

господарських спорів: деякі питання практики // Право України. – 2000. – № 4.

17. Чижмар Ю. Правове регулювання торгових операцій на товарних біржах в Україні: аналіз нормативно-правової бази // Право України. – 1999. – № 12.
18. Юдин З. Толкование договора как разновидность толкования права // Юридический вестник. – 2000. – № 3. – С. 85-88.

ТЕМА 12. ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ (2 год.)

1. Поняття та принципи виконання зобов'язань.
2. Виконання на адресу кредитора і третьої особи.
3. Покладання виконання на третю особу, межі такого покладення.
4. Уступка вимоги і перевід боргу.
5. Предмет виконання зобов'язань.
6. Дострокове виконання. Валюта грошових зобов'язань.

ЗАДАЧІ

№ 1. За договором позики Шаров передав Даниленку 200 грн. зі строком повернення 1 серпня 1998 року. На момент виникнення зобов'язання сторони проживали у м. Харкові. Та на початку червня 1998 року Шаров виїхав на постійне місце проживання до м. Єкатеринбург, про що письмово повідомив Даниленка. У листі Шаров також просив Даниленка повернути йому борг російськими рублями за новим місцем проживання, на що Даниленко відповів відмовою. Він запропонував Шарову з'явитися за одержанням боргу особисто до м. Харкова, оскільки договір між ними був укладений саме там. Допоможіть сторонам з'ясувати стосунки між собою.

№ 2. 1 серпня Сидорчук купив у Зозулі акордеон за 170 грн. Гроші за нього були сплачені одразу. Зозуля видав Сидорчуку розписку про отримання вказаної суми в якості оплати проданого акордеону. Оскільки Сидорчук терміново повинен був їхати у відрядження, вони домовилися, що Сидорчук забере акордеон через тиждень, коли повернеться.

8 серпня Сидорчук з'явився до Зозулі, але останній передати акордеон відмовився і запропонував Сидорчуку забрати 170 грн. Він заявив, що 7 серпня він продав акордеон Іванову за 200 грн. При цьому

Зозуля пояснив, що як власник вправі продати свій акордеон будь-якій особі. Як вирішити даний спір?

№ 3. Тихий уклав з Семеновим договір підряду на виконання робіт по ремонту та фарбуванню автомобіля “Форд”. Але у зв’язку з хворобою Тихий не зміг виконати свої зобов’язання особисто, тому і просив зробити це свого сина, який також мав необхідні знання та досвід для виконання обумовленої договором роботи. Проти цього заперечував Семенов. Він наполягав на розірванні укладеного договору та вимагав повернути передані за ремонт і фарбування гроші, а після відмови в цьому Тихого подав до суду позов із вказаними вимогами. Яке рішення повинен прийняти суд?

№ 4. Директор торгівельно-закупівельного підприємства “Яна” уклав із Київською торгівельно-посередницькою компанією “Мирів і К” договір про продаж оптом партії солодоців західного виробництва. Після надходження придбаного товару було встановлено, що вся партія має прострочені строки придатності та реалізуватись не може, хоча сертифікат свідчив про інше. На заявлену претензію надійшла відповідь, що якість і строки придатності у договорі не обумовлювались; таку партію компанія одержала від своїх зарубіжних контрагентів і забирати проданий товар не збирається. Директор “Яни” дав юристу вказівку написати і подати позов до господарського суду. Яке рішення повинно бути винесено по справі?

№ 5. Завод під’ємно-транспортного обладнання відповідно до укладеного договору повинен був поставити порту кран у четвертому кварталі 2002 року. Однак завдяки деяким удосконаленням, проведеним на заводі, поставка крана виявилась можливою вже у червні 2002 року. Сподіваючись на те, що порт схвалить дострокову поставку крана, постачальник терміново відвантажив його та пред’явив рахунок до сплати. Отримавши платіжні документи, покупець не тільки не оплатив їх, але й подав постачальнику претензію про стягнення штрафу за дострокову поставку продукції. Чи підлягає претензія задоволенню?

№ 6. Тулупов звернувся з позовом до шахтоуправління про повернення йому 430 кг цвяхів. У суді він пояснив, що купив цвяхи для себе, але не зміг їх використати і за договором позики передав шахтоуправлінню для виробничих потреб з умовою повернення йому

такої ж кількості цвяхів протягом одного року. Шахтоуправління умов договору не виконало. Представник шахтоуправління у суді пояснив, що воно не може повернути такі ж саме цвяхи у зв'язку з їх відсутністю. Замість цього шахтоуправління згодне сплатити Тулупову вартість 430 кг цвяхів, але він з такою пропозицією не згоден. На яке питання цієї теми розраховане дане завдання? Як слід вирішити справу?

№ 7. Лікарі поліклініки Круглов та Шаров вирішили разом придбати у вдови професора Матова спеціальну медичну бібліотеку. Договір був укладений, книги були перевезені у поліклініку, а обумовлену плату необхідно було сплатити через місяць. Поділити книги було майже неможливо, і лікарі домовились, що бібліотеку придбає один Шаров.

Через три тижні Шаров поїхав у тривале відрядження за кордон, і тому Матова подала позов до Круглова про стягнення усієї вартості бібліотеки, мотивуючи це наступним: 1) строк платежу вже наступив; 2) відсутність Шарова не перешкоджає розгляду позову, оскільки внаслідок неподільності предмету зобов'язання Круглов і Шаров є солідарними боржниками. Круглов позову не визнав, оскільки вважає, що домовленість між ним і Шаровим свідчить про перевід його боргу на Шарова, і тому тільки до Шарова може бути поданий позов. Проаналізуйте доводи сторін і вирішіть справу.

ЗАКОНОДАВСТВО

1. Цивільний кодекс УРСР від 18 липня 1963 року.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (набуває чинності 1 січня 2004 року).
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року (набуває чинності з 1 січня 2004 року).
4. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 року.
5. О некоторых вопросах уступки требования и перевода долга. Разъяснение Пленума Высшего Арбитражного суда Украины от 14 декабря 1993 года // Разрешение хозяйственных споров. Практика арбитражных судов Украины. – К.: Блиц-Информ, 1996. – С. 58-60.
6. Про проведення заліків простроченої взаємної заборгованості підприємств, установ і організацій електроенергетики, вугільної та газової промисловості. Постанова Кабінету Міністрів України і

Національного банку України від 19 квітня 1999 року // Урядовий кур'єр. – 1999. – 29 квітня.

СПЕЦІАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільне право: Підручник для юридичних вузів та факультетів. Частина друга. – К.: Вентурі, 1996. – С. 10-18.
2. Зобов'язальне право: теорія і практика: Навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – С. 43-56.
3. Сибільов М. Структура та основний зміст загальних положень про зобов'язання у проекті нового Цивільного кодексу України // Українське право. – 1997. – Ч. 1. – С. 70-72.
4. Кот О. О. Уступка вимоги: доктрина, законодавство та практика // Вісник Вищого Арбітражного суду України. – 2000. – № 4. – С. 133-138.
5. Кротюк В., Іоффе А. Зміст та регламентація праввідносин, що пов'язані із заміною сторони в зобов'язанні // Право України. – 1998. – № 1.
6. Пушай В. І. Визначення цесії як завершальний етап її історичного розвитку // Вісник Вищого Арбітражного суду України. – 2000. – № 4. – С. 46-51.

ТЕМА 13. СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ (3 год.)

1. Поняття і види способів забезпечення виконання зобов'язань.
2. Неустойка та її види.
3. Застава, види застави.
4. Поручка та гарантія.
5. Завдаток.
6. Право утримування.

ЗАДАЧІ

№ 1. Яценко позичив у Лівшина 200 грн. на три місяці під заставу, в якості якої була передана антикварна бронзова статуетка. Договір застави був письмово оформлений, і статуетка у ньому була оцінена у 350 грн. Через чотири місяці Яценко приніс Лівшину 200 грн., позичених у нього в борг. Але Лівшин відмовився прийняти у нього гроші, заявивши, що, оскільки Яценко прострочив повернення боргу,

статуетка стала його власністю. Він також запропонував Яценку одержати різницю між сумою боргу і вартістю статуетки, тобто 150 грн. Яценко з цієї пропозицією не погодився і звернувся з позовом до суду. Як потрібно вирішити спір?

№ 2. Чи можуть сторони встановлювати у договорі пеню за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань за договором не у грошовому, а у натуральному вигляді? Аргументуйте відповідь.

№ 3. Гнатенко домовився зі Зваричем про продаж за 5000 грн. легкового автомобіля. Зварич дав йому завдаток в сумі 2000 грн., про що була оформлена розписка. Через місяць Зварич звернувся до суду з позовом до Гнатенка про стягнення з нього 4000 грн., оскільки Гнатенко ухиляється від укладення договору купівлі-продажу автомобіля. Гнатенко позову не визнав. Зварич у судовому засіданні заявив, що відмовиться від своїх позовних вимог, якщо Гнатенко укладе з ним договір. Гнатенко відмовився. Яке рішення повинен винести суд?

№ 4. Василенко 1 квітня 1998 року отримав у ломбарді позику в розмірі 180 грн. строком на три місяці. В якості застави він передав ломбарду свій золотий годинник. По спливу строку повернення позики Василенко у ломбард не з'явився та позичені гроші не повернув. Яке право виникло у ломбарду відносно заставленого Василенком годинника?

№ 5. Виробниче об'єднання під гарантію вищої організації отримало у регіональному відділенні Промінвестбанку 600 тис. грн. строком на два місяці. Своєчасно позичені гроші об'єднання не повернуло. Відділення Промінвестбанку пред'явило вимогу до гаранта про сплату 600 тис. грн. Гарант відмовився її задовольнити та заявив, що спочатку необхідно висунути вимогу про погашення боргу до об'єднання, і лише у випадку відсутності у нього грошей гарант згоден сплатити зазначену суму. Чи правомірні дії банку та гаранта?

№ 6. Доценко позичив 1 вересня 1994 року у Єгорову 1000 грн. строком на один рік. Договором було передбачено, що у випадку несплати боргу у строк Доценко повинен сплатити Єгорову додаткову суму – 50 грн. За виконання прийнятого Доценком зобов'язання поручився його батько, який зробив відповідний запис на розписці, яку видав Доценко Єгорову. Оскільки Доценко борг своєчасно не повернув, Єгоров 30 листопада наступного року звернувся до батька

Доценка з вимогою про сплату 1050 грн. та пені за прострочку виконання грошових зобов'язань з суми 1050 грн. Чи обгрунтовані законодавством вимоги Єгорова? Обрахуйте розмір пені, яку, як вважає Єгоров, повинен йому сплатити батько Доценка.

ЗАКОНОДАВСТВО

1. Цивільний кодекс УРСР від 18 липня 1963 року.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (набуває чинності 1 січня 2004 року).
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року (набуває чинності з 1 січня 2004 року).
4. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 року.
5. Про заставу. Закон України від 2 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 47. – С. 642.
6. Положення про порядок проведення аукціонів (публічних торгів) з реалізації заставленого майна. Затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 22 грудня 1997 року // Закон і бізнес. – 1998. – 22 квітня.
7. Про погодження органами приватизації умов договорів застави майна. Наказ Фонду державного майна України від 6 лютого 2001 року // Закон і бізнес. – 2001. – 24-30 березня.

СПЕЦІАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Заржинський О., Левченко А. Застава як спосіб забезпечення зобов'язань // Право України. – 1996. – № 7.
2. Колесніченко К. Іпотека: правові проблеми // Право України. – 2001. – № 10.
3. Лилак Д. Забезпечення виконання господарських правових зобов'язань неустойкою // Право України. – 1996. – № 12.
4. Отраднава О. Поняття та функції неустойки: історія та сучасність // Право України. – 2001. – № 8.

ТЕМА 14. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ (3 год.)

1. Поняття, значення та функції цивільно-правової відповідальності.
2. Умови цивільно-правової відповідальності.
3. Форми та види цивільно-правової відповідальності.

ЗАДАЧІ

№ 1. Лейтенант міліції Остапенко, проходячи повз кар'єр, побачив, що в ополонці тонуть двоє дітей. Рятуючи дітей, він затратив багато зусиль і потонув. Вдова лейтенанта подала позов про відшкодування шкоди, заподіяної смертю чоловіка, до батьків врятованих. Заперечуючи проти позову, мати одного з врятованих сказала, що відповідати повинна школа, у якій у цей час повинен був знаходитися її син. Однак внаслідок того, що вчителька його разом з товаришем вигнала з занять, вони опинилися на розташованому поблизу школи кар'єрі, де і сталася пригода. Дайте юридичний аналіз ситуації.

№ 2. Вантажний автомобіль, що належав заводу, зіткнувся з легковим автомобілем, що належав громадянину Мазуру. Винним у ДТП був визнаний водій вантажного автомобіля Швець, який грубо порушив правила дорожнього руху. Мазур зібрався подати позов до водія вантажного автомобіля Швеця про відшкодування нанесеної шкоди. Дайте повну консультацію по даній справі. Як визначається матеріальна шкода у таких випадках?

№ 3. Сталеливарний завод відвантажив на адресу заводу металокопирів 450 тонн сталі марки "Б". У супровідних документах та у рахунку помилково було зазначено, що відвантажена сталь марки "А", як це і було передбачено у договорі між сторонами. Покупець – завод металокопирів – отримав партію сталі без перевірки її марки використав у виробництві, внаслідок чого уся виготовлена з неї продукція була забракована. Покупець подав позов до постачальника про стягнення 200 тис. грн. збитків, нанесених внаслідок випуску браку. Постачальник заперечував проти задоволення позову, посилаючись на те, що обов'язком покупця є перевірка якості і марки сталі до запуску її у виробництво. Чи підлягає позов задоволенню?

№ 4. Внаслідок зіткнення автомашини, яка належала Чумакову, та мотоцикла, яким по довіреності керував Семілетов, отримав травму Лук'янов, який їхав разом із Семілетовим. Лук'янов подав позов до Чумакова про стягнення завданої шкоди. Суд стягнув з Чумакова завдану Лук'янову шкоду у повному розмірі. Чумаков оскаржив рішення суду і зазначив у скарзі на те, що стягувати шкоду з нього

одного несправедливо, оскільки у скоєнні аварії поряд з ним винен і Семілетов, і тому було б правильним стягнути з них збитки у рівних долях. Який вид відповідальності повинен бути застосований у даному випадку?

№ 5. У робочого Іванова на виробництві з індивідуальної шафи був викрадений верхній одяг. Викрадене та злочин знайдені не були. Іванов пред'явив позов про відшкодування вартості викраденого до підприємства. Чи підлягає позов задоволенню? По якому законодавству (трудовому чи цивільному) повинна бути вирішена справа? Аргументуйте.

№ 6. Надимська інспекція Держстраху звернулась до суду з позовом до Михайленка та Кирилюка – батьків неповнолітніх Сашка (16 років) і Олега (13 років) про стягнення збитків.

Позивач, посилаючись на те, що 18 серпня 1999 р. внаслідок дій згаданих неповнолітніх (які розпалили вогонь у будівельному вагончику і спричинили пожежу) було пошкоджено та знищено майно громадян, які проживають поряд. За договорами страхування потерпілим було виплачено по 500 грн. У зв'язку з цим позивач просив зазначену суму стягнути з відповідачів. Рішенням Надимського райсуду з Михайленка та Кирилюка на користь позивача була стягнута солідарно зазначена сума позову. Чи правильне рішення суду? Дайте висновки по справі.

№ 7. Тарний завод уклав договір з меблевим об'єднанням на поставку тари для упаковки меблів. У свою чергу об'єднання зобов'язалося поставляти заводу тарні ящики, які є матеріалом для виготовлення упаковочної тари. Проте об'єднання порушило строк виконання прийнятого зобов'язання у частині поставки тарних ящиків. Претензія тарного заводу про стягнення неустойки за прострочку у сумі 2500 грн. об'єднанням була відхилена на тій підставі, що між заводом і об'єднанням було укладено договір поставки і що у ньому передбачена умова, відповідно до якої постачальник за недоставку продукції не несе відповідальності. Тарний завод, посилаючись на ст. 204 ЦК УРСР, просив господарський суд стягнути з об'єднання 2500 грн. неустойки. Чи є підстави для звільнення об'єднання від цивільно-правової відповідальності? Яке рішення повинен винести господарський суд?

ЗАКОНОДАВСТВО

1. Цивільний кодекс УРСР від 18 липня 1963 року.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (набуває чинності 1 січня 2004 року).
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року (набуває чинності з 1 січня 2004 року).
4. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 року.
5. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань. Закон України від 22 листопада 1996 р. // Галицькі контракти. – 1998. – № 32.
6. Про застосування статті 209 Цивільного кодексу України. Роз'яснення Вищого Арбітражного суду України від 20 травня 1992 року // Галицькі контракти. – 1998. – № 32.
7. Про деякі питання практики застосування майнової відповідальності за невиконання чи неналежне виконання грошових зобов'язань. Роз'яснення Вищого Арбітражного суду від 18 листопада 1997 року // Галицькі контракти. – 1998. – № 32.
8. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди. Постанова Пленуму Верховного суду України від 27 березня 1992 року № 6.
9. Про практику застосування судами України законодавства про відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної злочином, і стягнення безпідставно нажитого майна. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1989 року № 3.
10. Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 29 грудня 1992 року № 14.

СПЕЦІАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільне право: Підручник для юридичних вузів та факультетів. – К.: Вентурі, 1995. – С. 180-195.
2. Зобов'язальне право: теорія і практика: Навчальний посібник. – К. Юрінформ Інтер, 1998. – С. 103-118.
3. Белякова А. М. Гражданско-правовая ответственность за причинение вреда: Теория и практика. – М.: Изд-во МГУ, 1986. – 148 с.
4. Донцов С. Е., Маринина М. Я. Имущественная ответственность за вред, причиненный личности. – М.: Юридическая литература, 1986. – 160 с.
5. Невалінний М. Моральна шкода та питання відшкодування її в практиці // Право України. – 1995. – № 7. – С. 20-22.
6. Петренко В. Деякі питання компенсації моральної (нематеріальної)